

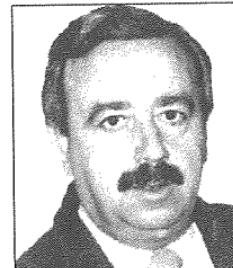
Isem il-Hamrun

L-ismijiet ta' bliest u rhula li jinsabu mifruxa tul il-medda ta' art żgħira li għandhom il-gżejjer tagħna, huma minjiera ta' tagħrif li minnu tista' tinkiseb informazzjoni siewja dwar l-imghoddi. Hafna, nafu kif originaw, biss għad fadal ismijiet ta' mkejjen li baqgħu iżommu mistur l-origini ta' l-isem tagħhom. Fost dawn insibu IL-HAMRUN.

Din hija haġa pjuttost stramba billi, imqabel ma' mkejjen oħra ta' Malta, il-Hamrun huwa relativament subborg modern storikament u għalhekk ma għandux ikun diffiċli li nkunu nafu kif origina l-isem tiegħu. Milli jidher, minkejja li l-post kif nafu jaf il-bidu tiegħu lil żminijiet riċenti, m'hux hekk jista' jingħad ghall-isem tiegħu.

Hafna drabi isem ta' post jew lokal jissawwar minn rabta ma' xi haġa li jkun assoċjat magħha u hekk, kull meta jitlissen, f'mohħ min jisma' dan l-isem, jiġgeddu r-rabtiet jew it-tifikiriet li għaliex ikun ingħata. Biss, jekk dan ma jinkiteb xejn dwaru mill-bidu tat-twaqqif tiegħu, mal-mogħdija taż-żmien, hsieb il-bniedem jibda jittappan u l-memorja ma tibqax tiftakar. Jibqa' biss l-isem fuq ilsien kulhadd maqtugħ mill-gheruq ta' l-istorja tiegħu.

Hafna drabi l-poplu jaħsel jorbot isem ma' mkien u jiġri x'jiġri mingħajr hadd ma jaf għala, jibqa' jirreferi għaliex b'dak l-isem. Nghidu aħna għal Bormla, kulhadd baqa' jirreferi għaliha hekk, rari b'Cospicua, l-isem mogħti żmien ilu mill-Kavallieri. L-istess ghall-belt Valletta li kulhadd jafha b' 'il-belt'. Hekk, fl-ahħar anke l-awtoritajiet ikollhom jaddottaw dak l-isem kif probabbilment ġara bl-isem tal-Hamrun. Minkejja li l-lokal kienu jirreferu għaliex mod iehor, l-isem li **sebaq** kull isem iehor kien 'il-Hamrun'. Alfie Guillaumier, fil-ktieb tiegħu *Bliet u Rhula Maltin* (pp 289-290), jgħid il-nuqqas li sat-Tlieta 15 ta' Mejju 1888, fir-registru elettorali, l-inħawi ma kinux magħrufa b'dan l-isem, biex ftit jiem wara, it-Tnejn, 2 ta' Lulju ta' l-istess sena, ir-registru elettorali rreferred għal dawn l-inħawi bhala "Il-Hamrun". Kif jgħid tajjeb l-awtur, wisq probabbli li mal-poplu, dawn l-inħawi kienu magħrufa b'hekk u għalhekk l-awtoritajiet ma kellhomx għażla oħra ghajr dik li jaddottaw dak l-isem.

X'kienet ir-raġuni li ngħażel dan l-isem? Difficli wieħed jaqbad u jgħid, għad li wieħed jista' jkollu l-interpretazzjoni personali tieghu ta' kif seta' għara dan, naturalment b'mod oġgettiv u mingħajr fantasja, għaliex hafna drabi jiġri li nhallu l-immaginazzjoni tagħna tīgħi bina. Fil-ktieb tiegħu Guillaumier isemmi ghadd ta' possibiltajiet li jingħataw minn dak u minn l-ieħor. L-ewwel raġuni, dik ta' 'Hamrija hamra' nħid is-sew ma tantx tinżilli, iżda l-ohra tal-laqam "Hamrun" ta' familja li kienet tħġammar fil-qalba u li għadu ježisti sa llum, inħoss li għandha hafna aktar bażi.

L-isem jidher li ssawwar minn fomm il-poplu nnifsu. Meta jiġri hekk ma tantx tkun haġa faċli li jkun magħruf għala ġara dan u biex ikun hemm xi konklużjoni irid isir xogħol ta' ricerka bir-reqqa. Biex nitkixxef aktar dwar dan l-isem mill-ewwel ġieni l-hsieg nikkonsulta l-ktieb monumental ta' l-istoriku Professur Godfrey Wettinger '*Place names of the Maltese islands*'. F'qalbi għid li hemm żgur kelli nsib riferenza għall-Hamrun. Gharrali, għax

Table No.1. STATEMENT of Mortality in MALTA

Diseases dependent on morbid poisons. Sub-Group No. 1. Whooping-cough Diphtheria... A. Diseases		Causes of death	Total Both Islands	DISTRICTS		
				Valetta	Għottnejra	1st 2nd 3rd
1	97	Males	79			
	2	Females	18			
	3	Both Sexes	176			
	4	Valletta	28			
	5	Floriana	13			
	6	Misida & Pietà	2			
	7	St Julian's & Siema	2			
	8	San Giuseppe	17			
	9	Cospicua	6			
	10	Vittoriosa	6			
	11	Senglea	6			
	12	Notabile & Rabato	9			
	13	Dingli	2			
	14	Zebbug	7			
	15	Siggiewi	5			
	16	Birchircara	3			
	17	Lia, Attard, & Balzan	2			
	18	Naxaro	1			

Lista ta' mwiet fil-lokalitajiet ta' Malta kif moqrija fil-Government Gazette tal-15 ta' Mejju 1888 fejn il-lokal tagħna jidher imniżżeel bhala San Giuseppe

311 342 396 416 422 429 436 446 452 459 466 473 480 487 494 499 506 513 520 527 534 541 548 555 562 569 576 583 590 597 604 611 618 625 632 639 646 653 660 667 674 681 688 695 702 709 716 723 730 737 744 751 758 765 772 779 786 793 800 807 814 821 828 835 842 849 856 863 870 877 884 891 898 905 912 919 926 933 940 947 954 961 968 975 982 989 996 1003 1010 1017 1024 1031 1038 1045 1052 1059 1066 1073 1080 1087 1094 1101 1108 1115 1122 1129 1136 1143 1150 1157 1164 1171 1178 1185 1192 1199 1206 1213 1220 1227 1234 1241 1248 1255 1262 1269 1276 1283 1290 1297 1304 1311 1318 1325 1332 1339 1346 1353 1360 1367 1374 1381 1388 1395 1402 1409 1416 1423 1430 1437 1444 1451 1458 1465 1472 1479 1486 1493 1499 1506 1513 1520 1527 1534 1541 1548 1555 1562 1569 1576 1583 1590 1597 1604 1611 1618 1625 1632 1639 1646 1653 1660 1667 1674 1681 1688 1695 1702 1709 1716 1723 1730 1737 1744 1751 1758 1765 1772 1779 1786 1793 1800 1807 1814 1821 1828 1835 1842 1849 1856 1863 1870 1877 1884 1891 1898 1905 1912 1919 1926 1933 1940 1947 1954 1961 1968 1975 1982 1989 1996 2003 2010 2017 2024 2031 2038 2045 2052 2059 2066 2073 2080 2087 2094 2099 2106 2113 2120 2127 2134 2141 2148 2155 2162 2169 2176 2183 2190 2197 2204 2211 2218 2225 2232 2239 2246 2253 2260 2267 2274 2281 2288 2295 2299 2306 2313 2320 2327 2334 2341 2348 2355 2362 2369 2376 2383 2390 2397 2404 2411 2418 2425 2432 2439 2446 2453 2460 2467 2474 2481 2488 2495 2499 2506 2513 2520 2527 2534 2541 2548 2555 2562 2569 2576 2583 2590 2597 2604 2611 2618 2625 2632 2639 2646 2653 2660 2667 2674 2681 2688 2695 2699 2706 2713 2720 2727 2734 2741 2748 2755 2762 2769 2776 2783 2790 2797 2804 2811 2818 2825 2832 2839 2846 2853 2860 2867 2874 2881 2888 2895 2899 2906 2913 2920 2927 2934 2941 2948 2955 2962 2969 2976 2983 2990 2997 3004 3011 3018 3025 3032 3039 3046 3053 3060 3067 3074 3081 3088 3095 3099 3106 3113 3120 3127 3134 3141 3148 3155 3162 3169 3176 3183 3190 3197 3204 3211 3218 3225 3232 3239 3246 3253 3260 3267 3274 3281 3288 3295 3299 3306 3313 3320 3327 3334 3341 3348 3355 3362 3369 3376 3383 3390 3397 3404 3411 3418 3425 3432 3439 3446 3453 3460 3467 3474 3481 3488 3495 3499 3506 3513 3520 3527 3534 3541 3548 3555 3562 3569 3576 3583 3590 3597 3604 3611 3618 3625 3632 3639 3646 3653 3660 3667 3674 3681 3688 3695 3699 3706 3713 3720 3727 3734 3741 3748 3755 3762 3769 3776 3783 3790 3797 3804 3811 3818 3825 3832 3839 3846 3853 3860 3867 3874 3881 3888 3895 3899 3906 3913 3920 3927 3934 3941 3948 3955 3962 3969 3976 3983 3990 3997 4004 4011 4018 4025 4032 4039 4046 4053 4060 4067 4074 4081 4088 4095 4099 4106 4113 4120 4127 4134 4141 4148 4155 4162 4169 4176 4183 4190 4197 4204 4211 4218 4225 4232 4239 4246 4253 4260 4267 4274 4281 4288 4295 4299 4306 4313 4320 4327 4334 4341 4348 4355 4362 4369 4376 4383 4390 4397 4404 4411 4418 4425 4432 4439 4446 4453 4460 4467 4474 4481 4488 4495 4499 4506 4513 4520 4527 4534 4541 4548 4555 4562 4569 4576 4583 4590 4597 4604 4611 4618 4625 4632 4639 4646 4653 4660 4667 4674 4681 4688 4695 4699 4706 4713 4720 4727 4734 4741 4748 4755 4762 4769 4776 4783 4790 4797 4804 4811 4818 4825 4832 4839 4846 4853 4860 4867 4874 4881 4888 4895 4899 4906 4913 4920 4927 4934 4941 4948 4955 4962 4969 4976 4983 4990 4997 5004 5011 5018 5025 5032 5039 5046 5053 5060 5067 5074 5081 5088 5095 5099 5106 5113 5120 5127 5134 5141 5148 5155 5162 5169 5176 5183 5190 5197 5204 5211 5218 5225 5232 5239 5246 5253 5260 5267 5274 5281 5288 5295 5299 5306 5313 5320 5327 5334 5341 5348 5355 5362 5369 5376 5383 5390 5397 5404 5411 5418 5425 5432 5439 5446 5453 5460 5467 5474 5481 5488 5495 5499 5506 5513 5520 5527 5534 5541 5548 5555 5562 5569 5576 5583 5590 5597 5604 5611 5618 5625 5632 5639 5646 5653 5660 5667 5674 5681 5688 5695 5699 5706 5713 5720 5727 5734 5741 5748 5755 5762 5769 5776 5783 5790 5797 5804 5811 5818 5825 5832 5839 5846 5853 5860 5867 5874 5881 5888 5895 5899 5906 5913 5920 5927 5934 5941 5948 5955 5962 5969 5976 5983 5990 5997 6004 6011 6018 6025 6032 6039 6046 6053 6060 6067 6074 6081 6088 6095 6099 6106 6113 6120 6127 6134 6141 6148 6155 6162 6169 6176 6183 6190 6197 6204 6211 6218 6225 6232 6239 6246 6253 6260 6267 6274 6281 6288 6295 6299 6306 6313 6320 6327 6334 6341 6348 6355 6362 6369 6376 6383 6390 6397 6404 6411 6418 6425 6432 6439 6446 6453 6460 6467 6474 6481 6488 6495 6499 6506 6513 6520 6527 6534 6541 6548 6555 6562 6569 6576 6583 6590 6597 6604 6611 6618 6625 6632 6639 6646 6653 6660 6667 6674 6681 6688 6695 6699 6706 6713 6720 6727 6734 6741 6748 6755 6762 6769 6776 6783 6790 6797 6804 6811 6818 6825 6832 6839 6846 6853 6860 6867 6874 6881 6888 6895 6899 6906 6913 6920 6927 6934 6941 6948 6955 6962 6969 6976 6983 6990 6997 7004 7011 7018 7025 7032 7039 7046 7053 7060 7067 7074 7081 7088 7095 7099 7106 7113 7120 7127 7134 7141 7148 7155 7162 7169 7176 7183 7190 7197 7204 7211 7218 7225 7232 7239 7246 7253 7260 7267 7274 7281 7288 7295 7299 7306 7313 7320 7327 7334 7341 7348 7355 7362 7369 7376 7383 7390 7397 7404 7411 7418 7425 7432 7439 7446 7453 7460 7467 7474 7481 7488 7495 7499 7506 7513 7520 7527 7534 7541 7548 7555 7562 7569 7576 7583 7590 7597 7604 7611 7618 7625 7632 7639 7646 7653 7660 7667 7674 7681 7688 7695 7699 7706 7713 7720 7727 7734 7741 7748 7755 7762 7769 7776 7783 7790 7797 7804 7811 7818 7825 7832 7839 7846 7853 7860 7867 7874 7881 7888 7895 7899 7906 7913 7920 7927 7934 7941 7948 7955 7962 7969 7976 7983 7990 7997 8004 8011 8018 8025 8032 8039 8046 8053 8060 8067 8074 8081 8088 8095 8099 8106 8113 8120 8127 8134 8141 8148 8155 8162 8169 8176 8183 8190 8197 8204 8211 8218 8225 8232 8239 8246 8253 8260 8267 8274 8281 8288 8295 8299 8306 8313 8320 8327 8334 8341 8348 8355 8362 8369 8376 8383 8390 8397 8404 8411 8418 8425 8432 8439 8446 8453 8460 8467 8474 8481 8488 8495 8499 8506 8513 8520 8527 8534 8541 8548 8555 8562 8569 8576 8583 8590 8597 8604 8611 8618 8625 8632 8639 8646 8653 8660 8667 8674 8681 8688 8695 8699 8706 8713 8720 8727 8734 8741 8748 8755 8762 8769 8776 8783 8790 8797 8804 8811 8818 8825 8832 8839 8846 8853 8860 8867 8874 8881 8888 8895 8899 8906 8913 8920 8927 8934 8941 8948 8955 8962 8969 8976 8983 8990 8997 9004 9011 9018 9025 9032 9039 9046 9053 9060 9067 9074 9081 9088 9095 9099 9106 9113 9120 9127 9134 9141 9148 9155 9162 9169 9176 9183 9190 9197 9204 9211 9218 9225 9232 9239 9246 9253 9260 9267 9274 9281 9288 9295 9299 9306 9313 9320 9327 9334 9341 9348 9355 9362 9369 9376 9383 9390 9397 9404 9411 9418 9425 9432 9439 9446 9453 9460 9467 9474 9481 9488 9495 9499 9506 9513 9520 9527 9534 9541 9548 9555 9562 9569 9576 9583 9590 9597 9604 9611 9618 9625 9632 9639 9646 9653 9660 9667 9674 9681 9688 9695 9699 9706 9713 9720 9727 9734 9741 9748 9755 9762 9769 9776 9783 9790 9797 9804 9811 9818 9825 9832 9839 9846 9853 9860 9867 9874 9881 9888 9895 9899 9906 9913 9920 9927 9934 9941 9948 9955 9962 9969 9976 9983 9990 9997 10004 10011 10018 10025 10032 10039 10046 10053 10060 10067 10074 10081 10088 10095 10099 10106 10113 10120 10127 10134 10141 10148 10155 10162 10169 10176 10183 10190 10197 10204 10211 10218 10225 10232 10239 10246 10253 10260 10267 10274 10281 10288 10295 10299 10306 10313 10320 10327 10334 10341 10348 10355 10362 10369 10376 10383 10390 10397 10404 10411 10418 10425 10432 10439 10446 10453 10460 10467 10474 10481 10488 10495 10499 10506 10513 10520 10527 10534 10541 10548 10555 10562 10569 10576 10583 10590 10597 10604 10611 10618 10625 10632 10639 10646 10653 10660 10667 10674 10681 10688 10695 10699 10706 10713 10720 10727 10734 10741 10748 10755 10762 10769 10776 10783 10790 10797 10804 10811 10818 10825 10832 10839 10846 10853 10860 10867 10874 10881 10888 10895 10899 10906 10913 10920 10927 10934 10941 10948 10955 10962 10969 10976 10983 10990 10997 11004 11011 11018 11025 11032 11039 11046 11053 11060 11067 11074 11081 11088 11095 11099 11106 11113 11120 11127 11134 11141 11148 11155 11162 11169 11176 11183 11190 11197 11204 11211 11218 11225 11232 11239 11246 11253 11260 11267 11274 11281 11288 11295 11299 11306 11313 11320 11327 11334 11341 11348 11355 11362 11369 11376 11383 11390 11397 11404 11411 11418 11425 11432 11439 11446 11453 11460 11467 11474 11481 11488 11495 11499 11506 11513 11520 11527 11534 11541 11548 11555 11562 11569 11576 11583 11590 11597 11604 11611 11618 11625 11632 11639 11646 11653 11660 11667 11674 11681 11688 11695 11699 11706 11713 11720 11727 11734 11741 11748 11755 11762 11769 11776 11783 11790 11797 11804 11811 11818 11825 11832 11839 11846 11853 11860 11867 11874 11881 11888 11895 11899 11906 11913 11920 11927 11934 11941 11948 11955 11962 11969 11976 11983 11990 11997 12004 12011 12018 12025 12032 12039 12046 12053 12060 12067 12074 12081

meta ftaħt dan il-ktieb bqajt sorpriż m'hux ftit għax ma sibt l-ebda riferenza għalihi. Meta ikkuntattajt l-awtur innifsu u staqsejtu dwar dan, qall li l-isem 'Il-Hamrun' ma sabu mniżżeq qatt fil-manuskritti l-qodma li ġew f'idejh. Kien għalhekk li l-isem ma kienx fost l-ismijiet imniżżla fil-ktieb tiegħu. Biss kompla jghidli, li ghalkemm il-lokal qatt ma sab riferenza għalihi b'dan l-isem, waqt l-istudji tiegħu kien iltaqa' mal-laqam "Hamrun". Fil-fatt tarrafl tliet riferenzi differenti li kien sab li jmorrū lura fiż-żmien b'mijiet ta' snin. Semmieli lil 'Petro Xuereb vocato Chamru....' li kien jgħix fl-1528, lil 'Francesco Xuereb hamrun....' fl-1546 u lil 'Peri Xuereb hamrun....' fl-1560.

Il-laqam li kienu magħrufa bih dawk il-persuni hu evidenza ċara li l-isem m'hux xi wieħed ġdid, anzi qadim sewwa. Lanqas m'hi xi ħażja barra mid-dinja li l-laqam baqa' ġej sa żmienna u hekk jaf l-origini tiegħu minn dawn il-personaġġi.

Dan it-tagħrif kompla jqanqal kurżita' fija aktar u aktar meta sirt naf b' post li jgħib l-isem ta' "Il-Hamrunija" fil-Libja qrib Tarhuna, dik il-belt li ukoll għandha rabta storika ma' Malta. Iltqajt ukoll ma' nies, li jgħixu f'dak il-pajjiż ġirien u fi nhawi oħra f'għadd ta' pajjiżi fl-Afrika ta' Fuq, li l-isem tal-familja tagħhom, li hija wahda kbira, kien 'Al Hamruni'. Dan l-isem bis-suffiss 'i' jew 'ija' għall-femminil, jirreferi għal bniedem li ġej minn post li ismu huwa 'Il-Hamrun', bħal meta nghidu 'Żebbugi' għal wieħed ġej minn Haż Żebbug, ecc. Il-kunjom ta' din il-familja jinsab mifrux sew u l-gheruq tagħha jwasslu 'l bogħod fl-istorja. Ma nistax ngħid li hemm xi relazzjoni, imma huwa evidenti li l-isem huwa qrib hafna ma' l-isem Hamrun.

Fil-linwgi Semitiċi, il-forma tal-kelma Hamrun, bis-suffiss 'un' tixbah lil dik taż-Żejtun u Selmun. It-tliet konsonanti tal-għerq 'HMR', 'ŻJT' u 'SLM' jagħtu bixra Semitika b' xeħta Berbera li bħalhom insibu ghadd ta' ismijiet fit-Tramuntana u fil-Majjistral ta' l-Afrika. Biss dawn m'għandhomx forma grammatikali Għarbija. Jista` jkun li kellhom origini ferm eqdem. Fil-fatt sew iż-Żejtun u sew Selmun, li t-tnejn insibuhom imniżżla fil-ktieb ta' Wettinger, kienu nhawi magħrufa sa mill-qedem, fil-waqt li l-isem 'Il-Hamrun', għal-lokal, beda jintuża riċentament.

Dawn kollha huma trufijiet li jistgħu jagħtu ħjiel b'aktar tiftix lil min irid ikun jaf aktar. Min jaf, forsi 'l quddiem l-isem 'Il-Hamrun' insiru nafu aktar dwaru! Tkun ħażja sabiħa, li qabel ma jgħaddi aktar żmien, inkomplu nitkixx fu ħa nsiru nafu aktar fid-dettall dwar l-isem 'IL-HAMRUN' u l-ismijiet ta' l-inħawi l-oħra li jagħmlu parti minnu.